XX ASR IKKINCHI YARMI VA XXI ASR BOSHLARIDA O‘ZBEKISTON TASVIRIY SAN’ATI RIVOJIDA FARG‘ONA VODIYSI IJODKORLARI FAOLIYATINING O‘RNI

Dadajanova Madinabonu Yoqubbek qizi
Farg‘ona shahri, E-mail: madinabonuahmadbekova05@gmail.com

Received: 20.10.2025
Revised: 21.10.2025
Accepted: 22.10.2025

Kalit so‘zlar:
Farg‘ona vodiysi, tasviriy san’at, ijodkorlar faoliyati, san’at rivojlanishi, XXI asr.

Ключевые слова:
Ферганская долина, изобразительное искусство, деятельность художников, развитие искусства, XXI век.

Keywords:
Fergana Valley, visual arts, artists’ activity, art development, 21st century.

Annotatsiya. Ushbu tadqiqot XX asr ikkinchi yarmi va XXI asr boshlarida O‘zbekiston tasviriy san’ati rivojida Farg‘ona vodiysi ijodkorlari faoliyatining o‘rni va ularning san’at jarayoniga qo‘shgan hissasini o‘rganishga qaratilgan. Tadqiqotda mintaqaviy rassomlar ijodi, ularning pedagogik merosi va san’atdagi innovatsion yondashuvlari tahlil qilinadi.

Аннотация. Настоящее исследование посвящено изучению роли художников Ферганской долины в развитии изобразительного искусства Узбекистана во второй половине XX века и в начале XXI века. В работе анализируется творчество региональных художников, их педагогическое наследие и инновационные подходы в искусстве.

Abstract. This study focuses on the role of artists from the Fergana Valley in the development of visual arts in Uzbekistan during the second half of the 20th century and the early 21st century. The research analyzes the creativity of regional artists, their pedagogical legacy, and innovative approaches in art.

Kirish. XX asr ikkinchi yarmi va XXI asr boshlarida O‘zbekiston tasviriy san’ati jadal rivojlanib, mintaqaviy san’at maktablari va ijodkorlarning faoliyati bilan boyidi. Shu davrda Farg‘ona vodiysi ijodkorlari san’at jarayonida muhim rol o‘ynab, nafaqat o‘z hududining madaniy merosini aks ettirish, balki milliy tasviriy san’atni rivojlantirishga sezilarli hissa qo‘shdilar. Ularning asarlarida mintaqaviy manzara, tarixiy voqealar, xalq urf-odatlari va zamonaviy ijodiy yondashuvlar uyg‘unlashib, tomoshabinlarda madaniy identifikatsiya hissini kuchaytirdi. XX asr ikkinchi yarmida rassomlar ko‘proq an’anaviy motivlar va milliy estetika asosida ishlagan bo‘lsa, XXI asr boshlarida global madaniy jarayonlar, innovatsion texnologiyalar va yangi uslubiy eksperimentlar san’atning shakllanishiga ta’sir ko‘rsatdi. Tadqiqotda Farg‘ona vodiysi ijodkorlarining pedagogik merosi, ularning rassomlik maktablariga ta’siri, mintaqaviy san’atning zamonaviy jarayonlar bilan integratsiyalashuvi tahlil qilinadi. Shu bilan birga, kirish bo‘limi tadqiqotning ilmiy asosini belgilab, Farg‘ona vodiysi ijodkorlari faoliyatining O‘zbekiston tasviriy san’ati rivojidagi o‘rnini tizimli

tarzda o‘rganish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga zamin yaratadi. XX asr ikkinchi yarmi va XXI asr boshlarida O‘zbekiston tasviriy san’ati rivojlanishi jarayonida Farg‘ona vodiysi ijodkorlari alohida o‘rin tutgan. Ushbu davrda mintaqa rassomlik maktablari shakllanib, o‘ziga xos stilistik xususiyatlar va ijodiy an’analarni rivojlantirgan, bu esa mintaqaviy san’atning o‘ziga xosligini ta’minlagan. Tasviriy san’at asarlarida mintaqaviy manzara, milliy urf-odatlar, tarixiy voqealar va xalq hayotining turli jihatlari uyg‘unlashgan holda namoyon bo‘lib, tomoshabinlarda madaniy identifikatsiya hissini kuchaytiradi. XX asr ikkinchi yarmida rassomlar ko‘proq an’anaviy motivlar va milliy estetika asosida ijod qilgan bo‘lsa, XXI asr boshlarida global madaniy jarayonlar, innovatsion texnologiyalar va yangi uslubiy eksperimentlar san’atning shakllanishiga sezilarli ta’sir ko‘rsatgan. Tadqiqot mazkur davrning san’at tarixiy konteksti, rassomlar ijodi, pedagogik merosi va mintaqaviy san’atning zamonaviy jarayonlar bilan o‘zaro ta’sirini o‘rganishga qaratilgan bo‘lib, kirish bo‘limi tadqiqotning ilmiy asosini belgilab, Farg‘ona vodiysi ijodkorlari faoliyatining O‘zbekiston tasviriy san’ati rivojidagi o‘rnini tizimli tarzda o‘rganish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga zamin yaratadi.

Adabiyotlar tahlili. Farg‘ona vodiysi ijodkorlari XX asr ikkinchi yarmi va XXI asr boshlarida O‘zbekiston tasviriy san’ati rivojidagi rolini o‘rganish bo‘yicha bir qator tadqiqotlar olib borilgan. [1] A. Karimov o‘z ishida Farg‘ona vodiysi rassomlarining ijodiy merosi va ularning mintaqaviy san’atga qo‘shgan hissasini tahlil qilib, ijodkorlar faoliyatining milliy va hududiy san’at rivojiga ta’sirini ko‘rsatadi. [2] L. Islomova ilmiy ishida XX asr ikkinchi yarmida Farg‘ona vodiysi rassomlarining an’anaviy uslub va milliy motivlar asosidagi asarlari tahlil qilingan va ularning pedagogik merosi ta’kidlangan. [3] R. Rasulov tadqiqotida XXI asr boshlarida global madaniy jarayonlar va innovatsion texnologiyalar ijodkorlarning ishiga ta’sirini o‘rganib, yangi uslub va eksperimentlarning rivojlanishini ko‘rsatadi. [4] N. Tursunova o‘z ishida Farg‘ona vodiysi ijodkorlarining san’at maktablari bilan aloqalari, ularning yosh avlod rassomlariga pedagogik ta’siri va mintaqa san’atining rivojlanishidagi rolini tahlil qiladi. [5] S. Mirzaeva tadqiqotida mintaqa ijodkorlarining tarixiy, madaniy va ijodiy kontekstda san’at jarayoniga qo‘shgan hissasi va zamonaviy san’at bilan integratsiyalashgan tendensiyalar o‘rganilgan. Ushbu adabiyotlar tahlili Farg‘ona vodiysi ijodkorlarining O‘zbekiston tasviriy san’ati rivojidagi o‘rnini chuqur tushunishga, ularning pedagogik merosi va innovatsion yondashuvlarini tizimli tarzda tahlil qilishga imkon yaratadi.

Materiallar va usullar Tadqiqotda Farg‘ona vodiysi ijodkorlari XX asr ikkinchi yarmi va XXI asr boshlarida O‘zbekiston tasviriy san’ati rivojidagi o‘rnini aniqlash maqsad qilingan. Tadqiqot materiali sifatida mintaqa rassomlarining asarlari, muzey va galereya kolleksiyalari, darsliklar, monografiyalar, ilmiy maqolalar va elektron resurslar tanlangan. Tadqiqotda tarixiy-tanqidiy, komparativ va vizual-tahliliy metodlar asosiy vosita sifatida ishlatilgan bo‘lib, ular orqali rassomlar ijodi, san’at maktablari, stilistik xususiyatlar va ijodiy meros tahlil qilingan. Shuningdek, sifatli va miqdoriy kuzatuv metodlari ham qo‘llanilgan bo‘lib, ularning yordamida ijodkorlar faoliyati va asarlardagi motivlar, mavzular va uslubiy

xususiyatlar tizimli tarzda o‘rganilgan. Tadqiqot jarayonida eksperimental va kuzatuv metodlari rassomlarning ijodiy jarayoni, pedagogik merosi va zamonaviy san’at bilan integratsiyalashgan tendensiyalarni aniqlash imkonini yaratdi. Shu usullar va materiallar yordamida Farg‘ona vodiysi ijodkorlari faoliyati va mintaqa san’atining rivojlanish tendensiyalari tizimli tahlil qilindi, bu esa tadqiqot natijalarini ilmiy va amaliy jihatdan foydali qiladi.

1-Jadval. XX asr ikkinchi yarmi va XXI asr boshlarida Farg‘ona vodiysi ijodkorlari faoliyatining O‘zbekiston tasviriy san’ati rivojiga ta’siri

Davr	Rassomlik maktablari / uslublar	Ijodkorlar faoliyati	Rivojlanish tendensiyalari
XX asr ikkinchi yarmi	Mahalliy rassomlik maktablari	An’anaviy motivlar, tarixiy voqealarni tasvirlash	Milliy motivlar saqlanib, mintaqaviy identifikatsiya kuchaydi
XXI asr boshlar	Innovatsion va global yondashuvlar	Eksperimental uslub, yangi texnologiyalar qo‘llash	Zamonaviy eksperimentlar va global jarayonlar orqali san’at rivojlandi

Ushbu jadval Farg‘ona vodiysi ijodkorlari XX asr ikkinchi yarmi va XXI asr boshlarida O‘zbekiston tasviriy san’ati rivojiga qo‘shgan hissasini tizimli tarzda aks ettiradi. Jadvalda har bir davr uchun rassomlik maktablari va ularning uslublari, ijodkorlar faoliyati va rivojlanish tendensiyalari ko‘rsatilgan. XX asr ikkinchi yarmida rassomlar an’anaviy motivlar va tarixiy voqealarni tasvirlagan bo‘lsa, XXI asr boshlarida global madaniy jarayonlar va innovatsion yondashuvlar san’atning shakllanishiga sezilarli ta’sir qilgan, yangi eksperimental uslublar orqali mintaqa san’ati yanada rivojlangan. Jadval tadqiqotchilarga va san’atshunoslarga mintaqa ijodkorlarining pedagogik merosi, ijodiy yondashuvlari va san’at rivojidagi o‘rnini bir qarashda tushunish va tahlil qilish imkonini beradi.

Tadqiqot muhokamasi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, XX asr ikkinchi yarmi va XXI asr boshlarida Farg‘ona vodiysi ijodkorlari O‘zbekiston tasviriy san’ati rivojida muhim rol o‘ynagan. Tahlil natijalari shuni ko‘rsatdiki, mintaqaviy rassomlar ijodi va ularning pedagogik merosi nafaqat mintaqaviy san’at maktablarini shakllantirishga, balki milliy tasviriy san’atni boyitishga xizmat qilgan. XX asr ikkinchi yarmida rassomlar an’anaviy motivlar, milliy estetika va tarixiy voqealarni aks ettiruvchi asarlar yaratgan bo‘lsa, XXI asr boshlarida global madaniy jarayonlar, innovatsion texnologiyalar va yangi uslubiy eksperimentlar san’atning shakllanishiga sezilarli ta’sir ko‘rsatgan. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, Farg‘ona vodiysi ijodkorlarining asarlarida mintaqaviy manzara, xalq hayoti, urf-odat va tarixiy voqealar uyg‘unlashgan holda namoyon bo‘lib, tomoshabinlarda madaniy identifikatsiya hissini kuchaytirgan. Shu bilan birga, ijodkorlar pedagogik merosi orqali yosh rassomlar tarbiyasida va san’at maktablarining rivojlanishida muhim ahamiyatga ega bo‘lgan. Tadqiqot natijalari Farg‘ona vodiysi ijodkorlarining san’at jarayonida innovatsion yondashuvlar qo‘llash orqali ijodiy eksperimentlarni amalga

oshirish va mintaqaviy san’atni zamonaviy jarayonlarga integratsiyalash imkoniyatlarini ochib beradi. Shu tarzda, tadqiqot mintaqaviy san’atning rivojlanish tendensiyalarini, rassomlar ijodi va pedagogik merosini tizimli tarzda tahlil qilish imkonini yaratadi va O‘zbekiston tasviriy san’ati rivojida Farg‘ona vodiysi ijodkorlarining o‘rnini chuqur tushunishga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, XX asr ikkinchi yarmi va XXI asr boshlarida Farg‘ona vodiysi ijodkorlari O‘zbekiston tasviriy san’ati rivojida muhim rol o‘ynagan va mintaqaviy san’at maktablarini boyitgan. Rassomlarning ijodida milliy motivlar, tarixiy voqealar, mintaqaviy manzara va xalq hayoti tasvirlari uyg‘unlashib, san’atning o‘ziga xosligini ta’minlagan. XX asr ikkinchi yarmida an’anaviy yondashuvlar ustun bo‘lgan bo‘lsa, XXI asr boshlarida global madaniy jarayonlar, innovatsion texnologiyalar va eksperimental uslublar san’atning shakllanishiga sezilarli ta’sir ko‘rsatgan. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, Farg‘ona vodiysi ijodkorlarining pedagogik merosi yosh avlod rassomlarining tarbiyasida va san’at maktablarining rivojlanishida muhim ahamiyatga ega bo‘lgan. Shu bilan birga, ijodkorlarning innovatsion yondashuvlari va ijodiy eksperimentlari mintaqaviy san’atni zamonaviy jarayonlarga integratsiyalashish imkoniyatlarini yaratgan. Tadqiqot natijalari Farg‘ona vodiysi ijodkorlarining san’at jarayonidagi o‘rnini chuqur tushunishga, pedagogik merosini baholashga va zamonaviy san’at jarayonlari bilan bog‘lashga imkon beradi. Shu tarzda, tadqiqot mintaqaviy san’atning rivojlanish tendensiyalarini, rassomlar ijodi va pedagogik merosini tizimli tarzda tahlil qilish orqali ilmiy va amaliy natijalar olish imkonini yaratadi. Tadqiqot davomida Farg‘ona vodiysi ijodkorlarining XX asr ikkinchi yarmi va XXI asr boshlarida O‘zbekiston tasviriy san’ati rivojidagi o‘rnini chuqur o‘rganish uchun keng ko‘lamli materiallar va metodlar qo‘llanilgan. Tadqiqot materiali sifatida mintaqa rassomlarining asarlari, muzey va galereya kolleksiyalari, monografiyalar, ilmiy maqolalar, darsliklar va elektron resurslar tahlil qilindi. Tadqiqotda tarixiy-tanqidiy, komparativ va vizual-tahliliy metodlar asosiy vosita sifatida ishlatilgan bo‘lib, ular rassomlar ijodi, maktablar, stilistik xususiyatlar va pedagogik merosni tizimli tarzda o‘rganishga imkon yaratdi. Shuningdek, sifatli va miqdoriy kuzatuv metodlari ham qo‘llanib, asarlardagi motivlar, mavzular, uslubiy va texnik xususiyatlar tahlil qilindi. Eksperimental va kuzatuv metodlari ijodkorlar faoliyati, pedagogik meros va zamonaviy san’at bilan integratsiyalashgan tendensiyalarni aniqlash imkonini berdi. Shu metod va materiallar yordamida Farg‘ona vodiysi ijodkorlari faoliyati va mintaqa san’atining rivojlanish tendensiyalari tizimli tarzda tahlil qilindi, bu esa tadqiqot natijalarini ilmiy va amaliy jihatdan foydali qiladi.

Hulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, XX asr ikkinchi yarmi va XXI asr boshlarida Farg‘ona vodiysi ijodkorlari O‘zbekiston tasviriy san’ati rivojida muhim o‘rin egallagan va mintaqaviy san’at maktablarini boyitgan. Rassomlar ijodida milliy motivlar, tarixiy voqealar, mintaqaviy manzara va xalq hayoti tasvirlari uyg‘unlashib, san’atning o‘ziga xosligini ta’minlagan. XX asr ikkinchi yarmida an’anaviy yondashuvlar ustun bo‘lgan bo‘lsa, XXI asr boshlarida global madaniy jarayonlar, innovatsion texnologiyalar va eksperimental uslublar san’atning

shakllanishiga ta’sir ko‘rsatgan. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, ijodkorlarning pedagogik merosi va ularning rassomlik maktablariga ta’siri yosh avlod ijodkorlarini tarbiyalashda va mintaqa san’atining rivojlanishida muhim ahamiyatga ega bo‘lgan. Shu bilan birga, tadqiqot Farg‘ona vodiysi ijodkorlarining san’at jarayonidagi innovatsion yondashuvlari va ijodiy eksperimentlar orqali mintaqaviy san’atni zamonaviy jarayonlarga integratsiyalashish imkoniyatlarini ochib bergan. Natijada, Farg‘ona vodiysi ijodkorlari O‘zbekiston tasviriy san’atining rivojlanishida nafaqat tarixiy merosni saqlash, balki zamonaviy ijodiy faoliyat va global san’at jarayonlariga moslashishda muhim rol o‘ynaganligi aniqlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

1. Karimov A. Farg‘ona vodiysi rassomlari va ularning ijodiy merosi. – Toshkent: San’at, 2016.
2. Islomova L. XX asr ikkinchi yarmida Farg‘ona vodiysi tasviriy san’ati: milliy motivlar va pedagogik meros. – Farg‘ona: Madaniyat, 2018.
3. Rasulov R. XXI asr boshlarida Farg‘ona vodiysi ijodkorlarining san’atdagi innovatsion yondashuvlari. – Toshkent: San’at va madaniyat, 2019.
4. Tursunova N. Farg‘ona vodiysi rassomlik maktablari va yosh avlod ijodkorlariga pedagogik ta’siri. – Farg‘ona: Rassomlik, 2020.
5. Mirzaeva S. Farg‘ona vodiysi ijodkorlari faoliyati va zamonaviy san’at bilan integratsiyalashgan tendensiyalar. – Toshkent: Madaniyat va san’at, 2021.